

Türkiye'nin Demografik Dönüşümü ve Bunun Türkiye Aile Yapısının Değişimine Yansıması

Demographic Transformation of Turkey and Its Reflection on the Change of Turkish Family Structure

Mustafa TÖZÜN

Doç. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD

Özet:

Cumhuriyet'in kurulmasından 1960'lara kadar, Türkiye'de *pronatalist* politika izlenmiştir. 1960'lardan günümüze kadar *antenatalist* politika uygulanmıştır. Bunun neticesinde, Türkiye nüfus piramidinin tabanı, 1980'li yıllardan bugüne, düzleşmiştir. Türkiye nüfusu yaşlanma eğilimindedir. Bu demografik dönüşüm, Türk aile yapısına şöyle yansımıştır: 1960'lardan bugüne çekirdek aile oranı artmaktadır. Çekirdek ailedeki artışın asıl kaynağının çocuksuz aileler olduğu göze çarpmaktadır. Ataerkil geniş aile yapısı yok olma meylindedir. Bununla beraber, günümüzde, dağılmış ailelerin oranı yaklaşık %15'e yükselmiştir.

Anahtar sözcükler: Demografik dönüşüm, Aile yapısı, Türkiye

Abstract:

From the establishment of the Republic until the 1960s, the *pro-natal* policy in Turkey was followed. From the 1960s to the day, *antenatal* policy was applied. As a result, the base of the Turkish population pyramid has flattened since the 1980s. Turkey's population tends to get older. This demographic transformation reflects on the Turkish family structure: From the 1960s onwards the rate of the core family is increasing. The main source of the increase at the core is the childless families. Patriarchal extended family structure tends to disappear. However, nowadays, the proportion of scattered families has increased to about 15%.

Key words: Demographic transformation, Family structure, Turkey

1. Amaç:

Bu çalışmamızda, Türkiye'nin Cumhuriyet sonrası demografik dönüşümü için durum tespiti yapılarak, bunun Türk aile yapısındaki değişime yansımaları tartışılacaktır.

2. Giriş:

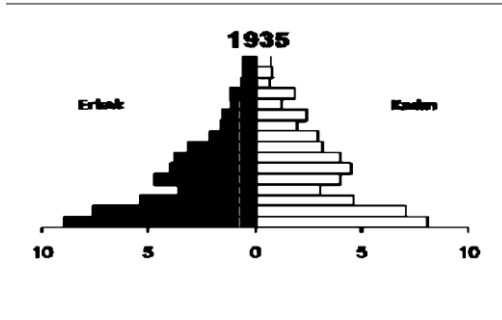
Demografik Dönüşüm Kuramına göre bütün toplumlar kaçınılmaz olarak doğurganlık ve ölümlülük hızlarının yüksek olduğu bir aşamadan her ikisinin de düşük olduğu bir aşamaya dönüşüm yapacaklardır. Bu Kurama göre demografik dönüşüm en basit haliyle üç aşamada ele alınır; 1. Aşama toplumların Kaba Doğum Hızıyla Kaba Ölüm Hızının yüksek olduğu ve Nüfus Artış Hızının düşük olduğu bir aşamadır. İkinci aşama ise Kaba Ölüm Hızının düşürülmesiyle Kaba Doğum Hızının yüksek oluşuna bağlı olarak Nüfus Artış Hızının yüksek olduğu aşamadır. Toplum bu aşamadan sonra doğumları da kontrol etmeye başlar. Kaba Doğum Hızı da düşürülür. Kaba Doğum Hızı ile Kaba Ölüm Hızlarının düşük olmasına bağlı olarak Nüfus Artış Hızının düşük olduğu dönem ise 3. Aşamayı oluşturur. Avrupa ülkeleri bu aşamaları SANAYİLEŞME sürecine bağlı olarak yaşamışlardır. Sanayileşme öncesinde Kaba Doğum Hızı ve Kaba Ölüm Hızının yüksek olduğu bir dönem yaşanmıştır. Sanayileşme süreciyle birlikte altyapıya ait iyileşmeler Kaba Ölüm Hızlarını düşürmüştür. Nüfus artmaya başlamıştır. Avrupa ülkeleri başka topraklara nüfuslarını yayamayacaklarının bilincinde nüfus artışını kontrol etmek istemiş ve doğum kontrol yöntemleri, aile planlaması ve nüfus planlaması kavramları böylece ortaya çıkmıştır. Doğumların azaltılmasıyla nüfus artış hızı tekrar düşmüştür (Koç, İ., Eryurt M.A., Adalı, T., Seçkiner P., 2008).

3. Türkiye'de 1923-1965 yılları arasında demografik dönüşüm:

Türkiye'miz de böyle bir demografik dönüşümden geçmekte midir? Cumhuriyetin kurulduğu yıllara geri döner ve nüfus yapımıza bakarsak şu tabloyu görürüz:

Ülke yüzyıllardır süren savaşlar neticesinde harap ve bitap durumdadır. En son Birinci Dünya Savaşı'na girilmiş, ardından Kurtuluş mücadelesi verilmiştir. 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet kurulmuştur. Cumhuriyet döneminin ilk nüfus sayımı 1927'de yapılmıştır ve nüfus 13,6 milyon olarak tespit edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin yüzölçümü 783,562 km²'dir. Hatay ilimiz 1939 yılında sınırlarımıza dâhil olmuştur. Hatay ilinin 5430 km² olan yüzölçümünü çıkarırsak 1927'deki Türkiye Cumhuriyeti'nin yüzölçümünü 778159 km² olarak hesaplarız. Buna göre 1927 yılında Türkiye'de km² başına düşen kişi sayısının 17,5 olduğunu buluruz.

Türkiye'nin 1935 yılı nüfus piramidi bize neler söylemektedir? (bkz. Şekil 1).

Kaynak: Koç, İ., Eryurt M.A., Adalı, T., Seçkiner P., 2008.

Şekil 1. Türkiye'nin 1935 yılı nüfus piramidi

Piramidin tabanından üç çubuk yukarı gidersek, bir girintiyle karşılaşırız. Çubuklar 5 yıllık süreçleri yansıttığı için bu girinti 1920 yılına aittir. Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nın doğurganlık hızı üzerindeki etkisi derhal görülmektedir. Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren başlayan her alandaki ilerleme, sanayileşme hamlelerine rağmen nüfusun önemli bir kesimi henüz kırsal kesimlerde yaşamaktadır. Nüfus, başta sanayileşme olmak üzere ilerlemeyi sağlayabilecek ve ülke güvenliğini temin edebilecek genç nüfusa sahip değildir. Bu nedenle nüfusun arttırılmasına yönelik politikalar izlenmesi gerekmektedir. Piramidin tabanındaki üç çubuk 1920'den 1935'e kadar doğurganlık hızlarının yüksek seyrettiğini ve nüfusun arttığını göstermektedir. Bu dönemde nüfusu arttırıcı politikalar (*pronatalist*) izlenmiştir. Nitekim Atatürk'ün Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 1 Mart 1922 tarihinde yapmış olduğu konuşma *pronatalist* politikaların benimsendiğinin bir göstergesidir. Atatürk bu konuşmada şöyle der :

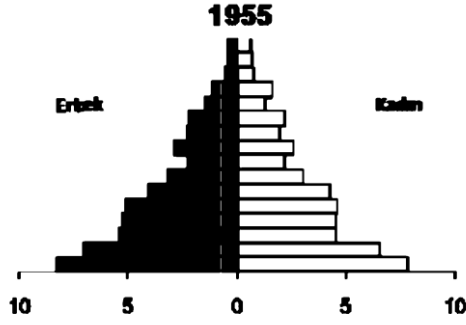
“ (...) Sağlık ve sosyal yardım hususlarında takip ettiğimiz gaye şudur: Milletimizin sıhhatinin korunması ve takviyesi, ölümün azaltılması, nüfusun artırılması, bulaşıcı ve salgın hastalıkların etkisiz hale getirilmesi, bu suretle millet fertlerinin dinç ve çalışmaya kabiliyetli bir halde sıhhatli vücutlar olarak yetiştirilmesi (...)” (Akdur, R.).

Atatürk dönemi, izlenen nüfus politikası, Şevket Süreyya (Aydemir)'in 1932 yılında, Kadro dergisinin bir sayısında yazdığı şu cümlelere yakın bir biçimde geçmiştir:

“Çok nüfus, tok nüfus, şen ve zengin nüfus istiyoruz- Anadolu'yu boş, yoksul, yaşlı ve viran bırakan dünkü mazimize karşı, gündün güne eşelenen ve alevlenen bir kinimiz vardır. Kalabalık, şen ve zengin Anadolu yaratmanın enerjisini, bu kinimizin gittikçe tazeleşen ve taravetleşen şiddetinden alıyoruz. Dünyanın idaresinden teslim aldığımız bugünkü Anadolu, bütün tarihinin, tarih devirlerinin en tenha ve en bakımsız bir Anadolu 'dur. Bütün medenî kabiliyetleri ihmal edilmiş, ihtiyaçları azaltılmış, adeta medeniyet harici kılınmış 14 milyonluk bu memleket halkını en kısa zamanda hiç değilse iki misline çıkarmazsak, yarının çok nüfuslu ve ileri teknikli milletleri karşısında becamızı tehlikeye atmış oluruz... Hülâsa Anadolu, bugün bize metruk gibi görünen yolunmuş tabiatı altında, yani bir cennet hayatının bütün şartlarını saklayan bakir bir ülkedir. Bu ülke, Türk milletinin kalabalıklaşmasını ve çoğalmasını bekliyor. Hedefimiz ileri teknikli, tok, şen ve kalabalık bir Türk milletidir” (Arı, K.).

Refik Saydam'ın Sağlık Bakanı olduğu dönemde uygulanan bu *pronatalist* politikaların neticesinde, bir kadının ortalama doğum sayısını gösteren, Toplam Doğurganlık Hızı 1930'ların Türkiye'sinde 7'ye kadar yükselmiştir. Bu politikanın tesiri, Atatürk Dönemi'nin sonunda da sürmüştür. Nüfus Artış Hızı 1955 – 1960 yılları arasında en yüksek olduğu %0 28 seviyesini görmüştür. 1960 yılında 28 milyona ulaşan nüfus Cumhuriyet'in kurulduğu dönemdeki nüfusu ikiye katlamıştır (Koç, İ., Eryurt M.A., Adalı, T., Seçkiner P., 2008).

Bu bilgiler ışığında Türkiye'nin 1955 yılı nüfus piramidine bakalım (Şekil 2).

Kaynak: Koç, İ., Eryurt M.A., Adalı, T., Seçkiner P., 2008.

Şekil 2. Türkiye'nin 1955 yılı nüfus piramidi

Tabandan iki çubuk yükseldiğimizde 1945 yılına varırız. Bu yıldan itibaren de doğurganlık hızlarının yükseldiği anlaşılmaktadır. Tarih, İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna tekabül etmektedir. Türkiye savaşa katılmamış olsa da sosyoekonomik zorluklarını çekmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'na rastlayan bu dönemde baba olabilecek, evlenebilecek büyük bir erkek nüfus silahaltına alınmıştır. Savaş yıllarının yoksunlukları, hastalıklar, ilaç sağlanmasında ortaya çıkan sıkıntılar ölüm oranlarını artırmıştır (Doğan, M., 2011).

Savaş'ın sonunda ise doğurganlık hızları artmıştır. Piramid hâlâ üçgen bir şekil göstermektedir. Bu haliyle Gelişmekte Olan Ülke piramidlerine uymaktadır. Demografik dönüşümün birinci aşaması sürmektedir, denilebilir. Doğumlar ve ölümler henüz yüksektir. Doğumlar *pronatalist* politikaların neticesinde daha yüksek olduğundan Nüfus Artış Hızı da yüksek seyretmektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında ve daha sonra 1950'li yıllarda olan nüfus mübadelesi neticesinde Yunanistan, Bulgaristan ve Yugoslavya'dan olan içe göçün de nüfus artış hızımızda tesiri olmuştur (Doğan, M., 2011).

4. Türkiye'de 1965'den günümüze demografik dönüşüm:

Nüfus Artış Hızımız 1960'dan sonra düşme eğilimi göstermiştir. Bunda, Türkiye'den Avrupa'ya işçi akımının başlaması (dışa göç) ve yurda gelen göçmen sayısının azalması etkili olmuştur.

Cumhuriyetin başında *pronatalist* politika izlenerek doğumlar arttırılmış ve salgın hastalıklarla mücadele ile ölümler azaltılmaya çalışılmıştı.

Türkiye’de 1960 yılında politika değişikliğine gidildi. Bu yıl içerisinde Devlet Planlama Teşkilatı kurulmuş ve Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-67) hazırlanmıştır. Ülke nüfusunun %60’ı hâlâ kırsalda yaşamaktadır. Ekonomik ve sosyal gelişme hızını arttırmak, işsizlikle mücadele edebilmek, hızlı şehirleşmenin yarattığı sorunların giderilmesi istenmektedir. Nüfus politikalarında da nüfusu azaltıcı (*antenatalist*) politikalara geçilmiştir (Doğan, M, 2011).

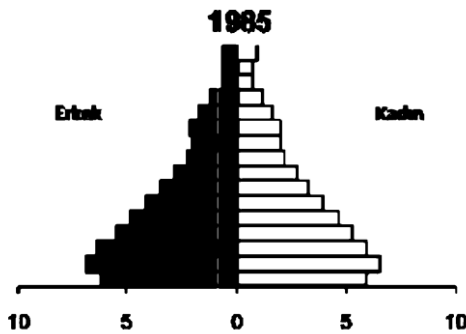
Bu politika değişimine uygun olarak sağlık hizmetlerinin teşkilatlanmasına yol verecek olan 224 Sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun (1961) hazırlanmıştır.

İlk Nüfus Planlaması Hakkında Kanunu’muz 1965 yılında hazırlanan 554 Sayılı Kanun olmuştur. Bu Kanun’un 2. Maddesinde nüfus planlamasının zorunluluğunun halka duyurulması istenmektedir. Bu da nüfus politikalarında yaşanacak olan ani bir yön değiştirmenin işaretidir:

“Madde 2: Nüfus plânlaması zaruretinin halka duyurulması ve bu hususlarla ilgili eğitim, öğretim ve uygulama, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelik esaslarına göre askerî, resmî ve gönüllü teşekkülleriyle işbirliği yaparak yürütülür (...).”(Nüfus Planlaması Hakkında Kanun, 1965).

Daha sonra Nüfus Planlaması kavramı yerini, “Aile Planlaması” kavramına bıraktı. Aile Planlaması; “istedikleri zaman, istedikleri sayıda çocuk sahibi olmaları için ailelere verilen hizmetlerin tümü” olarak tanımlanabilir (Gılıç, E., Ceyhan, O., & Özer, A., 2009). Aile planlaması; 1970’li yıllardan itibaren, Ana-Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması (AÇSAP) hizmetleri kapsamında, 224 Sayılı Kanun’la sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesiyle sağlık ocaklarında da verilmeye başlandı. Sağlıkta Dönüşüm politikalarından sonra, 2000’li yıllarda Üreme Sağlığı hizmetleri içerisinde aile planlaması, Toplum Sağlığı Merkezleri ve Aile Sağlığı Merkezleri eliyle sunulmaya devam edilmektedir...

Bu politika değişiminin etkisi 1980’lerde kendisini göstermeye başladı. Türkiye’nin 1985 yılı nüfus piramidini incelediğimizde şu sonuçlara ulaşabiliriz (Bkz: Şekil 3).

Kaynak: Koç, İ., Eryurt M.A., Adalı, T., Seçkiner P., 2008.

Şekil 3. Türkiye'nin 1985 yılı nüfus piramidi

Piramidin tabanına baktığımızda son çubuk dışında genişlemeyi görmekteyiz. 1960'larda *antenalist* politikaya geçilmesine rağmen nüfusun momentum etkisiyle nüfus artışı devam etmiştir. Piramid hala üçgene benzemektedir. Ancak 1980 yılından itibaren tabanda daralma başlamıştır.

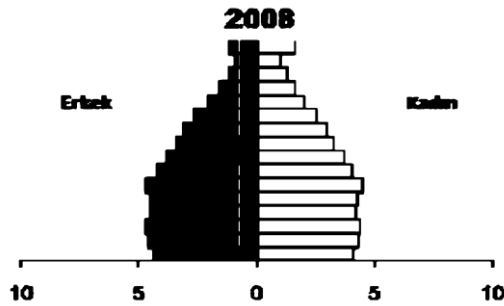
Bu aşamaya kadar, 554 Sayılı Kanun'un etkisiyle doğum kontrol yöntemlerinin kullanılması henüz etkisini göstermeye başlamıştır, diyebiliriz. Tarihin tam bu noktasında yeni Nüfus Planlaması Kanunu'muz yürürlüğe girmiştir: 1983 tarih ve 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun.

Bu Kanun'da eskisine göre değişiklik; *sterilizasyon ve kastrasyon*'un yasal olması ve sağlığa zarar verilmemesi göz önünde tutularak, gebeliğin 10. Haftasına kadar, isteğe bağlı olarak gebeliğin sonlandırılmasının hükme bağlanmasıdır. Kanun'un ilgili maddeleri:

“Sterilizasyon ve kastrasyon: Madde 4 – Sterilizasyon, bir erkek veya kadının çocuk yapma kabiliyetinin cinsi ihtiyaçlarını tatmine mani olmadan izalesi için yapılan müdahale demektir. Sterilizasyon ameliyatı, tıbbi sakınca olmadığı takdirde reşit kişinin isteği üzerine yapılır. Bir ameliyatın seyri sırasında tıbbi zaruret nedeniyle bir hastalığın tedavisi için kastrasyonu gerektiren hallerde, kişinin rızasına bakılmaksızın kastrasyon ameliyesi yapılabilir.

Gebeliğin sona erdirilmesi: Madde 5 – Gebeliğin onuncu haftası doluncaya kadar annenin sağlığı açısından tıbbi sakınca olmadığı takdirde istek üzerine rahim tahliye edilir. Gebelik süresi, on haftadan fazla ise rahim ancak gebelik, annenin hayatını tehdit ettiği veya edeceği veya doğacak çocuk ile onu takip edecek nesiller için ağır maluliyete neden olacağı hallerde doğum ve kadın hastalıkları uzmanı ve ilgili daldan bir uzmanın objektif bulgulara dayanan gerekçeli raporları ile tahliye edilir.” (Nüfus Planlaması Hakkında Kanun, 1983).

Bu politikanın sonucu olarak 1980'lerden bugüne Nüfus Artış Hızımızda azalma olmuş, Toplam Doğurganlık Hızı düşmüş, Bebek Ölüm Hızı ve Anne Ölüm Hızı düşürülmüş ve Doğumda Beklenen Yaşam Ümidinin de artmasıyla Türkiye yaşlanma eğiliminde olan bir ülke haline gelmiştir. Şekil 4'de sunulan Türkiye'nin 2008 yılı nüfus piramidi 1980'lerden sonra ülkemizin demografik yapısını

özetlemektedir.

Kaynak: Koç, İ., Eryurt M.A., Adalı, T., Seçkiner P., 2008.

Şekil 4. Türkiye'nin 2008 yılı nüfus piramidi

Türkiye'nin 2008 yılı nüfus piramidi tabandaki beş çubuğu eşit uzunluktadır. Hatta son beş yılı gösteren en alt çubukta daralma vardır. Piramid, son 25 yılda *antenatalist* politikanın tesirini oldukça iyi yansıtmaktadır.

2000'li yılların başından günümüze; Türkiye'nin bazı temel demografik ölçütlerini Tablo 1'deki gibi şöyle özetleyebiliriz:

Tablo 1. Türkiye'nin bazı temel demografik ölçütleri (2000'li yıllar)

Yıllar	Toplam Doğurganlık Hızı	Kaba Doğum Hızı (%0)	Kaba Ölüm Hızı (%0)	Nüfus Artış Hızı (%0)	Toplam Nüfus
2001	2,38	20,3			67.804.543 (2000 yılı)
2002	2,17	18,6	-	-	-
2003	2,09	17,9	-	-	-
2004	2,11	18,1	-	-	-
2005	2,12	18,2	-	-	-
2006	2,12	18,1	-	-	-
2007	2,16	18,4	-	-	70.586.256
2008	2,15	18,2	-	-	71.517.100
2009	2,10	17,6	5,1	12,5	72.561.312
2010	2,08	17,2	5,0	12,2	73.722.988
2011	2,05	16,8	5,1	11,3	74.724.269
2012	2,11	17,2	5,0	12,2	75.627.384
2013	2,10	17,0	4,9	12,1	76.667.864
2014	2,18	17,4	5,1	12,3	77.695.904
2015	2,14	16,9	5,2	11,7	78.741.053
2016					79.814.871

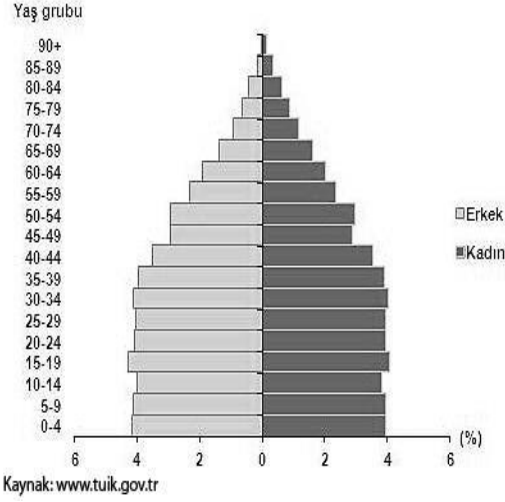
Kaynak: TÜİK. (2016). Nüfus ve Demografi. <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>

Tablo 1'de görüldüğü gibi 2000'li yıllarda Türkiye'nin Toplam Doğurganlık Hızı, doğurganlığın yenilenme seviyesi olan 2,1 seviyesinin civarında dolaşmaktadır. Bu durumun sürmesi Türkiye'nin yaşlanan nüfusa sahip bir toplum olması anlamına gelir. Toplam nüfusun %7'sinden fazlasını 65 yaş ve üzeri nüfusun oluşturduğu toplumlar yaşlanan toplumlardır. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA)-2013'e göre Türkiye'nin 65 yaş ve üzeri nüfusu %7,9'dur (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2013).

1950'li yıllarda %75'i kırsal alanlarda yaşayan nüfusun günümüzde neredeyse %75'inin kentsel alanlarda yaşadığı görülmektedir (Türkiye Aile Yapısı Araştırması, Tespitler, Öneriler, 2013).

Ülkemizin nüfus piramidininin 2015 yılındaki bugün için son hali Şekil 5'de sunulmuştur:

Türkiye Nüfus piramidi, 2015

Şekil 5. Türkiye'nin 2015 yılı nüfus piramidi

Görüldüğü gibi 2008 yılındaki durum, 2015'de de devam etmiş ve tabandaki beş çubuğun yaklaşık eşit uzunluğuna son 10 yılı yansıtan iki çubuk daha eklenmiştir.

Bütün bu gelişmelerin ve burada değinmediğimiz pek çok sosyoekonomik ve sosyokültürel parametrelerde ortaya çıkan değişimlerin paralelinde, Türkiye nüfusunun evlilik davranışında da değişiklikler görülmektedir. Türk toplumunun geniş aileye dayanan yapısı zamanla çekirdek aile yönünde değişmiştir ve dağılmış aile sıklığında artış gözlemlenmektedir.

5. Türkiye Aile Yapısındaki Değişimin İncelenmesi:

Türkiye'de çekirdek ailenin oranı 1968'de %59,6 iken 2011'de % 70'e yükselmiştir. Geniş aile ise 1968'den 2011'e, %32,1'den %12,3'e gerilemiştir. Dağılmış aile oranı ise %8,3'den (1968), %17.7'ye (2011) iki katının üzerinde artış göstermiştir (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2. Türkiye Aile Yapısındaki Değişimler (1960'lardan Günümüze)

Yıllar	Aile tipi (%)			Dağılım		Toplam
	Çekirdek		Geniş			
1968	59,6		32,1		8,3	100,0
1978	58,0		33,9		8,1	100,0
1978		Çocuksuz çekirdek:		Ataerkil geniş:		Tek kişilik:
		8,3		19,3		3,0
1978		Çocuklu çekirdek:		Geçici geniş:		Tek ebeveynli:
		49,3		14,6		4,8
1978						Diğer dağılım:
						0,3
1978						Akraba olmayan:
						0,1
1988	63,4		25,5		11,1	100,0
1988		Çocuksuz çekirdek:		Ataerkil geniş:		Tek kişilik:
		9,9		14,3		4,3
1988		Çocuklu çekirdek:		Geçici geniş:		Tek ebeveynli:
		57,4		11,2		5,4
1988						Diğer dağılım:
						1,0
1988						Akraba olmayan:
						0,5
2011	69,9		15,9		14,3	100,0
2011		Çocuksuz çekirdek:		Ataerkil geniş:		Tek kişilik:
		14,3		7,4		6,3
2011		Çocuklu çekirdek:		Geçici geniş:		Tek ebeveynli:
		55,5		8,5		5,2
2011						Diğer dağılım:
						1,6
2011						Akraba olmayan:
						11

Kaynak: Türkiye Aile Yapısı Araştırması, Tespitler, Öneriler, 2013

Tablo 2 incelendiğinde; 1978'den 2011'e çekirdek ailedeki artışın asıl kaynağının çocuksuz, sadece eşlerden oluşan aileler olduğu göze çarpmaktadır. Türkiye'de bir ve iki çocuklu çekirdek ailelerin oranı hızlı bir şekilde artarken, üç ve daha fazla çocuklu çekirdek ailelerin oranında ciddi bir azalma görülmektedir. Toplam Doğurganlık Hızının 2,1 civarına oturmuş olması da bu sonucu desteklemektedir.

Geniş aile yapıları içinde özellikle ataerkil geniş aile yapısındaki çözülme dikkat çekicidir. 'Geçici geniş aile' yapısı 'ataerkil geniş aile'ye göre yok oluşa daha çok direnç göstermiştir.

Dağılım ailede meydana gelen değişime bakıldığında, özellikle tek kişilik hanelerdeki önemli artış dikkat çekmektedir. Son 40-45 yılda tek kişilik aile oranı yaklaşık üç kat artmıştır. Tek kişilik hanelerin

yaklaşık üçte ikisi kadınlardan, özellikle de yaşlı kadınlardan oluşmaktadır. Dağılmış aile içinde diğer dağılmış aileler ile aralarında akrabalık olmayan kişilerden oluşan hane halklarının da oransal olarak arttığı görülmektedir (Türkiye Aile Yapısı Araştırması, Tespitler, Öneriler, 2013).

Sonuç:

Demografik dönüşümü üç aşama olarak ele aldığımızda Türkiye'nin, doğum ve ölüm hızlarının yüksek olduğu birinci aşamayı 1960'larda tamamladığı, başta ekonomik büyüme olmak üzere sosyoekonomik ve siyasal nedenlerle *antenatalist* politikalara döndüğü 1960'lı yıllardan günümüze hem ölüm hızlarını hem de doğum hızlarını düşürdüğü, böylece demografik dönüşümün ikinci aşamasından geçtiği görülmektedir. Bu arada kentleşme oranı %80'lere ulaşmıştır. Toplam Doğurganlık Hızı nüfusun kendisini yenileme sınırı olan 2,1 değeri civarına gelmiştir. Nüfus Artış Hızlarının günümüze kadar, hiç eksi değerlere düşmemiş olmasının yanında, Türkiye nüfus piramidinin tabanı 1980'lerden sonra genişlemesini durdurmuştur. Doğumda beklenen yaşam ümidinin gittikçe artması ve 65 yaş üstü nüfus oranının, yaşlı toplum olmak yolunda kritik değer olan %7'yi geçmesi Türkiye'nin demografik yapısının yönünü geliştirmekte olan ülkelerden gelişmiş olan ülke yapısına doğru çevirmektedir. Böylece Türkiye demografik dönüşümün üçüncü aşamasına gelmiştir.

Kaynaklar:

1. Akdur, R. Cumhuriyetten Günümüze Türkiye'de Sağlık.
http://www.recepakdur.com/upload/CUMHUR%C4%B0YETTEN_G%C3%9CN%C3%9CM%C3%9CZE__T%C3%9CRK%C4%B0YE.pdf (Erişim: 16.03.2017).
2. Arı, K. Cumhuriyet Dönemi Nüfus Politikasını Belirleyen Temel Unsurlar.
<http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-23/cumhuriyet-donemi-nufus-politikasini-belirleyen-temel-unsurlar> (Erişim: 16.03.2017).
3. Doğan, M. (2011). Türkiye'de Uygulanan Nüfus Politikalarına Genel Bakış. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 23. ss. 293-307.
4. Gılıç, E., Ceyhan, O., & Özer, A. (2009). Niğde Doğumevinde Doğum Yapan Kadınların Aile Planlaması Konusundaki Bilgi Tutum ve Davranışları. *Fırat Tıp Dergisi*, 14(4), 237-241.
5. Koç, İ., Eryurt M.A., Adalı, T., Seçkiner P. (2008). Türkiye'nin Demografik Dönüşümü. Doğurganlık, Aile Planlaması. Anne-Çocuk Sağlığı ve. Beş Yaş Altı Ölümlerdeki Değişimler: 1968-2008. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Yayını.
6. Nüfus Planlaması Hakkında Kanun. (1965). Tarih: 10.4.1965, Sayı: 554.
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc048/kanuntbmmc048/kanuntbmmc04800557.pdf (Erişim: 16.03.2017).
7. Nüfus Planlaması Hakkında Kanun. (1983). Tarih: 24.5.1983, Sayı: 2827.
<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/5422bc94369dc316585c0e01/1.5.2827.pdf> (Erişim: 16.03.2017). Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun. Tarih: 5.1.1961, Sayı: 224.
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.224.pdf> (Erişim: 16.03.2017).

8. TÜİK. (2016). Nüfus ve Demografi. <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (Erişim: 16.03.2017).
9. Türkiye Aile Yapısı Araştırması, Tespitler, Öneriler. (2013). T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara.
10. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. (2013). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara.